

MINEK NEVEZZELEK?

HOW TO NAME YOU?

Haszpra László

Országos Meteorológiai Szolgálat, 1675 Budapest. Pf. 39., haszpra.l@met.hu

Összefoglalás. Napjainkban a trópusi ciklonok felváltva kapnak férfi és női neveket. A mechanikus névadás ellenére úgy tűnik, a női nevet viselő hurrikánok veszélyesebbek. Amerikai kutatók sejtik az okát.

Abstract. Tropical cyclones get male and female names alternately. In spite of the mechanical naming, „female hurricanes” seem deadlier. American scientists seem to reveal the reason.

A könnyebb megkülönböztethetőség, az egyszerűbb hivatkozhatóság érdekében a meteorológusok már meglehetősen régóta adnak nevet a trópusi ciklonoknak, legalábbis a jelentősebbeknek. Talán a nők férfiak által feltételezett szeszélyessége, kiszámíthatatlansága ösztönözte a hajdanán többségükben az erősebb nemhez tartozó meteorológusokat arra, hogy női neveket használjanak. 1953-tól 1978-ig az Amerikai Egyesült Államok Meteorológiai Szolgálatára is női neveket illette a trópusi ciklonokat. A társadalmi gondolkodás változásával az egyre inkább diszkriminatív és szexistának minősülő rendszeren 1979-ben változtattak. Azóta a trópusi ciklonok felváltva kapnak férfi és női neveket előre összeállított névlisták alapján. Ma a Meteorológiai Világszervezet területileg illetékes Regionális Trópusi Ciklon Testületei (Tropical Cyclone Regional Body) állítják össze azokat a felváltva férfi és női neveket tartalmazó listákat, amelyekről az egymást követő trópusi ciklonokat elnevezik.

Az e téren tapasztalható fejlődés ellenére a nemi sztereotípiák a fejlett társadalmakban sem tűntek el teljesen, és olyan területeken is hathatnak, ahol talán nem is számítottunk erre. Például az időjárás veszélyjelzésben.

A társadalomtudományi kutatások azt mutatják, hogy a fiúk és a lányok a nemi egyenjogúságot hirdető társadalmakban is némileg eltérő társadalmi szerepre szocializálódnak felnőtté érésük során, és ezzel összefüggésben a férfiak és a nők karakterével, viselkedésével kapcsolatban is kialakulnak nem tudatos feltételezések. A férfiakkal gyakrabban tételeznek fel erőt, aktivitást, határozottságot, míg a nőkről passzivitást, gyengédséget és gyengeséget. A férfiakkal kapcsolatban sokkal inkább felmerül az erőszakos, romboló karakter, mint a nők esetében.

Az Illinoisi Egyetem és az Arizonai Állami Egyetem pszichológiával, kommunikációval, valamint társadalmi és családdinamikai statisztikai vizsgálatokkal foglalkozó kutatói annak az első hallásra abszurdnak tűnő kérdésnek jártak utána, hogy mik a társadalmi feltételezések a férfi (nevű) és a női (nevű) hurrikánokkal kapcsolatban. Az Amerikai Tudományos Akadémia rangos tudományos folyóiratában, a Proceedings of the National Academy of Sciences-ben a közelmúltban megjelent kutatási eredményeik szerint (Jung et al., 2014), bármily meglepő, a következők tekintetében nem mindegy, hogy milyen „nemű” hurrikán csap le az Amerikai Egyesült Államokra.

A kutatásban a résztvevőket felkérték, hogy a felsorolt nagy számú nevet egy 10 fokozatú skálán sorolják be annak alapján, hogy mennyire érzik őket férfiasnak vagy nőiesnek. (A résztvevők véleménye meglehetősen jól egyezett az egyes nevek besorolását illetően.) Az így kapott férfiasság-nőiesség indexet vetették össze az adott nevű, 1950 és 2012 közötti hurrikánok normalizált kártételével. Ez utóbbiban figyelembe vették az idők során az anyagi értékekben bekövetkezett változásokat, a hurrikán szárazföld felett töltött idejét és helyét, a lakosság eloszlásában bekövetkezett változásokat és számos más tényezőt is. Míg az általában csak néhány halálos áldozatot követelő, alacsony normalizált kártételű hurrikánok esetében a halálos áldozatok száma független volt a hurrikán nevének férfiasságától-nőiességétől, addig a komoly károkkal járónál a férfias→nőiesség nevek skáláján haladva az átlagos áldozat-szám fokozatosan nőtt. A legnőiesebb nevű hurrikánok halálos áldozatainak átlagos száma csaknem hatszorosa (!) volt a legférfiasabb nevűeké, annak ellenére is, hogy a vizsgálat torzításának elkerülésére a katasztrófális, szélsőségesen nagy kárral és kiugróan sok áldozattal járó 1957. évi Audrey (416 halott) és 2005. évi Katrina (1833 halott) hurrikánt kivették a vizsgálatból. A kutatók szerint a jelenség arra utal, hogy az emberek a felkészülés során – nyilván nem tudatosan – figyelembe veszik a hurrikán nevét, „nemét”, és az utóbbihoz kapcsolódó sztereotípiákat. Erre még az is rásegít, hogy az angol nyelvben a név nélkül említett hurrikánok „neme” is egyértelműen kiderül a használt személyes névmásból (he/she). A női (nevű) hurrikánoktól az emberek kevésbé tartanak, kevésbé asszociálnak hozzájuk erőszakot, rombolást, és így kevésbé is készülnek fel az érkezésükre. Gyenge hurrikánok esetében viszonylag kicsi a tényleges veszély, így a felkészülés minősége nem igazán lényeges, ezért nincs is összefüggés a név és az áldozatok száma között. Erős hurrikánok esetében azonban a felkészülés mértéke döntő az áldozattá válás elkerüléséhez.

A hurrikán-nevek „férfiassága/nőiessége” és az időjárás veszélyekre való felkészülés alaposága közötti összefüggés első hallásra elég bizarrnak tűnik, ezért az összefüggést a kutatók más felmérésekkel is megpróbálták alátámasztani. 346 egyetemi hallgatót kértek fel arra, hogy 5 férfi nevű és 5 női nevű feltételezett hurrikánhoz rendeljenek hozzá intenzitást egy 7 fokozatú skálán. A férfi nevű hurrikánokat, a válaszadó nemétől függetlenül, szignifikánsan rombolóbbnak tételezték fel a résztvevők.

Egy másik kísérletben 3 csoportba osztották a résztvevőket, majd bemutatták nekik ugyanazt a közeledő hurrikánt. A feladat itt is a kockázat-bebecslés volt. Az első csoportnak a hurrikánt Alexandernek, a másíknak Alexandrának nevezték, míg a harmadik csoporttal név nélkül ismertették a ciklont. A résztvevők Alexandert veszélyesebbnek ítélték, mint a vele azonos Alexandrát, illetve a névtelen változatot. Az utóbbi kettő megítélése között nem volt érdemi különbség. Talán azért, vélték a kutatók, mert hagyományosan női nevet viseltek a hurrikánok, és talán ezt tételezték fel a név nélkül említett hurrikánról is.

Ugyanezt az eredményt kapták akkor is, amikor azt vizsgálták a hipotetikus *Christina* és *Christopher* hurrikánokkal, hogy mi a valószínűsége annak, hogy a válaszadó önként elhagyja a veszélyeztetett területet, vagy ott-hon marad átvészeltetőnek ítéelve a vihart. Az eredményen nem változtatott az sem, ha a válaszadókat úgy tájékoztatták, hogy a hatóságok a veszélyeztetett terület elhagyását javasolják.

Biztos, ami biztos, a kutatók azt is megvizsgálták, hogy a párba állított nevek ismertsége, népszerűsége, illetve a válaszadók kora és az adott nevek divatosságának ideje befolyásolja-e az eredményeket, de erre utaló jelet nem találtak.

Bár a kutatók kifinomult statisztikai módszereket alkalmaztak, a magas valószínűségi szinten szignifikáns eredmények sem feltétlenül jelentenek oksági összefüggést. A statisztikai vizsgálatok mindenesetre arra utalnak, hogy a társadalmi-kulturális környezet által befolyásolt tudat alatti asszociációink (előítéleteink?) ilyen objektívnek tűnő területeken is működnek, aminek bizonyos helyzetekben komoly következményei is lehetnek. Lehet, hogy megfelelő névválasztással néhány ember életét meg lehetne menteni?

Irodalom

Jung, K., Shavitt, S., Viswanathan, M. and Hilbe, J. M., 2014: Female hurricanes are deadlier than male hurricanes. Proceedings of the National Academy of Sciences 111, 8782-8787., doi: 10.1073/pnas.1402786111

Az Atlanti-óceán északi medencéjében, a Karib-tengeren és a Mexikói-öbölben képződő hurrikánok elnevezése 2014-2019 között, Meteorológiai Világszervezet, <http://www.wmo.int/pages/prog/www/tcp/Storm-naming.html>

2014	2015	2016	2017	2018	2019
Arthur	Ana	Alex	Arlene	Alberto	Andrea
Bertha	Bill	Bonnie	Bret	Beryl	Barry
Cristobal	Claudette	Colin	Cindy	Chris	Chantal
Dolly	Danny	Danielle	Don	Debby	Dorian
Edouard	Erika	Earl	Emily	Ernesto	Erin
Fay	Fred	Fiona	Franklin	Florence	Fernand
Gonzalo	Grace	Gaston	Gert	Gordon	Gabrielle
Hanna	Henri	Hermine	Harvey	Helene	Humberto
Isaias	Ida	Ian	Irma	Isaac	Ingrid
Josephine	Joaquin	Julia	Jose	Joyce	Jerry
Kyle	Kate	Karl	Katia	Kirk	Karen
Laura	Larry	Lisa	Lee	Leslie	Lorenzo
Marco	Mindy	Matthew	Maria	Michael	Melissa
Nana	Nicholas	Nicole	Nate	Nadine	Nestor
Omar	Odette	Otto	Ophelia	Oscar	Olga
Paulette	Peter	Paula	Philippe	Patty	Pablo
Rene	Rose	Richard	Rina	Rafael	Rebekah
Sally	Sam	Shary	Sean	Sara	Sebastien
Teddy	Teresa	Tobias	Tammy	Tony	Tanya
Vicky	Victor	Virginie	Vince	Valerie	Van
Wilfred	Wanda	Walter	Whitney	William	Wendy